

ювана лично, а не посредством раждане или евтино благоволение, а което е по-важно, тя не се предавала базразборно от родоначалник на потомство".²²

Броят на хаджиите значително намалява след "Голямото преселение" в резултат на демографския срив и икономическата разруха в Сливен. В процеса на изселването, последвало Руско-турската война от 1828-1829 г., сливенските хаджии се групират семейно или по занятие. Например сред преселниците, преминали във Влахия през Пиоа Пиетри на 20 септември 1830 г., се откроява групата от абаджийския еснаф - х. Танас, х. Христордор, х. Георги, х. Боно, х. Жекул, х. Рускалина, х. Добри син х. Антониу.²³ Същата тенденция се запазва и при завръщането по родните места. През 1831 г. желаещите да тръгнат за Сливен, заселени в Пloeщ, се водят от х. Гендо Вълков, подкрепен от х. Добри Жеков, х. Атанас Паскалев, х. Пасхал, х. Божил х. Енчов и др. Според д-р Иван Селимински „Тези бяха първенците и най-видните между моите съотечественици. Те се ползваха с общо уважение".²⁴ Очевидно заобиколен от хора с равностойно положение, хаджията се чувства по-сигурен за живота и имота си, по-силен пред властите с уважавания акт на поклонението, защото "хаджилъкът у турци и християни се е смятал еднакво за висока чест".

Народностната характеристика на сливенските хаджии се допълва от арменци и цигани. Арменската църква е построена през 1830 г. по инициатива и с финансовата подкрепа на х. Бохос Мухамеледжиян. При строежа са използвани камъни, осветени в Ерусалим. В приписка от 1806 г. в евангелие, което се е пазело в арменската църква, е записано, че то е подарено от поклонника Микаел от Хаджиоглу Пазарджик.²⁵ През 1829 г. в циганската махала живее х. Балиноолу.

Ерусалим е свещен град и за мюсюлманите. Пред Скалния купол, откъдето пророкът Мохамед отива на небето, се покланят х. Осман, х. Молла, х. Ибрахим, х. Яха, х. Байрактар, х. Ахмед, х. Фандък, х. Мустафа Шекеров и др. Хаджи Юсмин дава идея за построяване на градска часовникова кула в Сливен, но не доживява до нейното завършване през 1808 г.²⁶

Хаджи Вълко, х. Хасан, х. Мустафа, х. Махмуд са еноними на махали в Сливен, в квартал Клуцохор има х. Манолов сокак. На хаджиите мюсюлмани Али, Реджеб, Гидик, Ибрахим са наименовани джамии в града. Между топонимите има х. Кондева кория, х. Моллова кория, х. Хюсеинова бахча и пр.

Сливенските хаджии се връщат от Ерусалим с много дарове за роднини и съграждани-книги, щампи, гравюри, броеници, накити, тъкани-щамповани престилки, платове, епитафи, бохчи и др., мощехранителници, икони и пр. Божигробс-